

Vardarbības novēršanas politika Latvijā

Analītisks pārskats

2019

Šis ziņojums izstrādāts pētnieciskā projekta „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē” ietvaros. Projektu finansē Latvijas Zinātnes padome, projekta nr. Izp-2018/1-0068.

Vardarbības novēršanas politika Latvijā

Šis pārskats aplūko vardarbības novēršanas politiku nacionālā līmenī, īpašu uzmanību pievēršot mūsu pētnieciskā projekta „Stiprinot ģimenes, kopienas un attiecības: antropoloģiska pieeja vardarbības izpētē” fokusam - agrīnai vardarbības preventīvai un tās vietai jomas politikas formulējumā un īstenošanā.

Latvijā patlaban nav vienotas vardarbības novēršanas politikas¹. Tomēr šādas ilgtermiņa politikas dokumenta neesamība neļauj apgalvot, ka šādas politikas nav; drīzāk tā ir norāde uz tās salīdzinoši zemo prioritāti un prestižu, kā arī fragmentāciju šīs jomas politikas formulēšanā un īstenošanā. Programma vardarbības ģimenē mazināšanai 2008.-2011.gadam ir bijis pirmais un vienīgais uz vardarbības novēršanu tieši vērstais politikas plānošanas dokuments Latvijā. Ar vardarbību saistīti jautājumi ir tikuši iekļauti arī valsts **dzimumu līdztiesības politikas dokumentos**, sākt ar koncepciju Dzimumu līdztiesības īstenošanai (2001) un tās ietvaros izstrādātajiem politikas plānošanas dokumentiem:

- Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005.-2006.gadam;
- Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.- 2010.gadam;
- Plāns dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.- 2014.gadam.

Jaunākais uz koncepciju balstītais dokuments Plāns sievietes un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2018.-2020.gadam izmanto terminu “ar dzimumu saistīta vardarbība”, norādot, ka ar to saprotama “vardarbība pret sievieti un vardarbība ģimenē” (1.pielikums Plānam sievietes un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2018.-2020.gadam, 40 lpp.).

Vardarbības novēršanas jautājumi tika iekļauti arī **ģimenes politikas dokumentos** Ģimenes valsts politikas pamatnostādņēs 2011.-2017. gadam sadaļā “Atbalsts ģimenes saglabāšanai”, kas ļāva risināt ar vardarbības novēršanu saistītas problēmas diskrēti, neformulējot koordinētu un specifisku vardarbības novēršanas politiku. Valsts ģimenes politikas izvērtējumā (2018: 6) norādīts, ka “būtiska ir šī [ģimenes stabilitāte] rīcības virziena implicītās politikas iezīme, kas attiecīgi rada grūtības noteikt koordinējošo institucionālo elementu un visām pusēm vienoties par uzdevumiem un atbildību,” kā arī kritizētas tādas vardarbības novēršanas politikas iezīmes kā vardarbības novēršanas politikas reaktīvā (“reaģējošā”) daba, zema vardarbības preventīvas loma politikā, kā arī neefektīva institūciju sadarbība.

Vardarbības novēršanas jautājumi ir iekļauti arī **veselības nozares politikas dokumentos** - Sabiedrības veselības pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam. Specifiski ar vardarbības novēršanas saistīti jautājumi iekļauti arī citos politikas dokumentos - Cilvēku tirdzniecības novēršanas pamatnostādņēs 2014.-2020.gadam, Ieslodzīto resocializācijas pamatnostādņēs 2015.-2020.gadam, kuri šeit nav apskatīti dziļāk.

Tieslietu politikas sektorā sagatavoti divi ar vardarbības novēršanas politiku saistīti likumprojekti. Sagatavošanas stadijā atrodas likumprojekts "Vardarbībai un vardarbības riskam pakļauto personu aizsardzības likums" un Likumprojekts "Bērnu antisociālās uzvedības preventīvas likums". Pirmā likumprojekta anotācija atsaucas uz Ministru kabineta 2013. gada 4. jūnija rīkojuma Nr. 232 "Par Preventīvo piespiedu līdzekļu koncepciju", paredzot likumiski iezīmētu starpinstitūciju sadarbību – “koordinētas starpinstitucionālās sadarbības stratēģijas izstrāde pašvaldības ietvaros un individuālu gadījumu izskatīšana un individuālo rīcības plānu

¹ Skatīt http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/

izstrāde personas, pret kuru ir vērsta vardarbība vai kura ir pakļauta vardarbības riskam, aizsardzībai un atbalstam”.

Kā norādīts anotācijā, likumprojekts "**Bērnu antisociālās uzvedības prevencijas likums**" izstrādāts pēc Tieslietu ministrijas iniciatīvas. Tā mērķis ir:

- 1) veicināt bērna atturēšanos no pretlikumīgām darbībām, novērst bērna antisociālās uzvedības riskus, veidot un nostiprināt bērna vērtību orientāciju, mainīt bērna uzvedību un attieksmi pret sevi un apkārtējiem, kā arī veicināt bērna iekļaušanu sabiedrībā;
- 2) stiprināt bērna likumisko pārstāvju lomu bērnu antisociālās uzvedības prevencijā;
- 3) sekmēt efektīvu bērnu tiesību aizsardzības speciālistu sadarbības modeli bērna un viņa likumisko pārstāvju atbalstam.

Likuma anotācijā norādīts, ka tā pieeja cita starpā balstīta arī agrīnās prevencijas principā “lai bērnam nepieciešamās korekcijas darbības tiktu uzsāktas tiklīdz parādās antisociālās uzvedības pazīmes, negaidot kāda noteikta vecuma iestāšanos vai kādu konkrētu apstākļu iestāšanos”.

Likumprojekts "**Vardarbībai un vardarbības riskam pakļauto personu aizsardzības likums**" prevences nozīmi uzsver galvenokārt vardarbības izraisītu ekonomisku zaudējumu ietvarā. Likumprojekta mērķis ir veicināt agrīnu vardarbības risku apzināšanu un starpinstitūcijas sadarbību. Likumprojekts paredz (turpat, 19) “koordinētas starpinstitucionālās sadarbības stratēģijas izstrāde pašvaldības ietvaros un individuālu gadījumu izskatīšana un individuālo rīcības plānu izstrāde personas, pret kuru ir vērsta vardarbība vai kura ir pakļauta vardarbības riskam, aizsardzībai un atbalstam.”

Raugoties uz vardarbības novēršanas politikas institucionālo ietvaru, vardarbības politika sākotnēji tikusi ietverta labklājības ministrijas atbildības jomā, taču pēdējos gados aktīvu interesi par jomu izrādījusi tieslietu ministrija. Abām ministrijām ir atšķirīga pieeja vardarbības jautājuma risināšanai, kas visspilgtāk izpaudās pretējās nostāšanās par pievienošanos Eiropas Padomes Konvencijai par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Tomēr tieslietu sektorā notikušas lielākās pārmaiņas vardarbības novēršanas jomā, paplašinot vardarbības ģimenē definīciju² un nodrošinot upuru pagaidu aizsardzību. Vienlaikus pēdējās tieslietu ministrijas iniciatīvas veidotas vairāk paralēli kā saskaņā var labklājības sektora politiku un izmanto likuma instrumentus, nevis rīcībpolitikas rīkus mērķu sasniegšanai. Veselības sektorā šai jomai ir salīdzinoši zema prioritāte un nav iezīmēta aktīva rīcība, lai arī veselības aprūpes sektors labklājības ministrijas dokumentos ir minēts gan kā dzimumu nevienlīdzības izpausmes joma, gan vardarbības atpazīšanas sektors.

Viens no iemesliem fragmentētajai vardarbības novēršanas politikai ir atšķirības vardarbības definējumā. To uzsver gan pētnieki, gan apliecina politikas dokumenti, kuros pēc teju 20 gadu vardarbības novēršanas politikas tiek runāts par nepieciešamību vardarbību definēt. Tā 2018.gadā publicētajā LM izstrādātajā Informatīvajā ziņojumā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku, tiek atzīts, ka Latvijā nav vienotas „vardarbības ģimenē” definīcijas. Valsts ģimenes politikas ex-post novērtējums (2018) norāda:

² KL 48.panta pirmās daļas 15.punkts definē atbildību pastiprinošajiem apstākļus, palīdzot raksturot vardarbības ģimenē gadījumus, paredzot, ka tas ir noziedzīgs nodarījums, kas saistīts ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu, vai noziedzīgs nodarījums pret tikumību un dzimumneaizskaramību izdarīts pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis neregistrētās laulāto attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība.

“lai tiekots uz vienotu vardarbības izpratni, būtu nepieciešams izveidot lietoto terminu tabulu atbilstīgi katras nozares terminoloģijai, un jēdzienu attiecināšanai un pielīdzināšanai citas jomas terminoloģijai.”

Papildus, Latvijā vērojams starptautiskās politikas spiediens vardarbības novēršanas politikas veidošanā, kurš ietekmē katras nozares politikas formulējumu. Latvijas politiku ir ietekmējušas ANO Konvencijas par jebkuras sieviešu diskriminācijas izskaušanu (1979, CEDAW), Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva Nr.2012/29/ES (Cietušo Direktīva), Eiropas Padomes Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (Stambulas konvencija), kā arī PVO iniciatīvas vardarbības izskaušanai.

Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.-2017. gadam

ar vardarbības novēršanu saistītus jautājumus iekļāvušas sadaļā “Ģimenes stabilitāte”. Lai arī sadaļas mērķi vērsti uz ģimenes stabilitāti un saglabāšanu, kā norāda Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011. – 2017.gadam ex–post novērtējums (2018: 167), “visi definētie uzdevumi un rezultatīvie rādītāji ir saistīti ar vardarbību ģimenē un īstenoto rīcībpolitiku tās mazināšanā”.

Situācijas pamatnostādnes raksturo vardarbību ģimenē kā īpašu vardarbība veidu, kuru raksturo ne tik daudz nodarījumu smagums, kā cikliskums un ilgstošas attiecības starp varmāku un upuri, nevēršanās pēc palīdzības un ietekme uz bērniem. Pamatnostādnes (2011:66) iezīmē pagrieziena punktu, kur vardarbība ģimenē pagātnē “tika uztverta kā ģimenes „iekšēja, privāta lieta”, tad pēdējā laikā tiek atzīts, ka šī ir problēma, ar kuru jācīnās valsts līmenī.” Dokuments arī teoretizē vardarbību, norādot (turpat:67), ka “ANO un Eiropas Padomes dokumentos vardarbība pret sievietēm, tai skaitā vardarbība ģimenē, tiek vērtēta kā patriarhālas sabiedrības strukturāla problēma. Tajos ir uzsvērts, ka vardarbības ģimenē iemesls ir sabiedrībā pastāvoša dzimumu nelīdztiesība un vēsturiski izveidojušās varas attiecību starp vīriešiem un sievietēm izpausme, kas noveda pie viena dzimuma dominēšanas un otra dzimuma lielākas diskriminācijas.” Papildus pamatnostādnes uzsver atbalsta nozīmi ģimenēm krīzes situācijās, vardarbību pret veciem cilvēkiem un personām ar invaliditāti. Kā iespējamie rīcības virzieni iezīmēti stereotipu mazināšana un palīdzības sistēmas izveide.

Raugoties uz pamatnostādnes iezīmētajiem rīcības virzieniem (1. attēls), redzams, ka starp mērķi, rezultātiem un rezultatīvajiem rādītājiem pastāv vāja saikne. Pamatnostādnes iezīmē rehabilitācijas tīkla izveidi un specialistu profesionalizāciju, kā arī apzina pieejamos datus, pakārtojot šīs rīcības rezultātus, iespējams, politiski definētiem rezultātiem. Daļai no rīcības nav konkrētu rezultātu – sabiedrības informēšanai, filmu rādīšanas aizliegumam.

Mērķis: Mazināt ģimeni destabilizējošos faktoros

Uzdevumi	Rezultāti	Rezultatīvie rādītāji
Definēt vardarbību ģimenē	Samazinājies šķirto laulību skaits	Šķirto laulību skaits uz 1000 iedzīvotājiem
Nodrošināt datu vākšanu un izpildi		Pie zvērinātiem notāriem šķirto laulību skaits
Mazināt vardarbības toleranci, uzlabot izpratni un atpazīšanu	Uzlabojas vardarbības ģimenē atpazīstamība, pieaug gadījumu atklāšanas un ziņošanas skaits	Ierosināto krimināllietu skaits par nodarījumiem pret tuviniekiem
Paplašināt speciālistu zināšanas darbam ar cietušajiem		Cietušo personu skaits aprūpes iestādēs
Pilnveidot normatīvo regulējumu, lai aizsargātu cietušos un rehabilitētu varmākas		Apmācīto speciālistu skaits
Nodrošināt cietušajiem valsts apmaksātu rehabilitāciju, psiholoģisko un juridisko palīdzību		Augstākās izglītības iestāžu skaits ar kursu saturu par vardarbību
Nodrošināt varmākam sociālas rehabilitācijas programmas		Rehabilitāto cietušo bērnu un pieaugušo skaits
Noteikt institucionālo mehānismu informācijas apmaiņai un sadarbībai		Rehabilitēto varmāku skaits
Nodrošināt filmu ar vardarbības ainām demonstrēšanas pirms 22:00 aizlieguma ievērošanu		Uzlabojas pakalpojumu starpinstitucionālā sadarbība, speciālistu rīcība ir standartizēta

1.attēls. Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.-2017. gadam "Ģimenes stabilitātes" mērķi, rezultāti un rezultatīvie rādītāji.

2018. gadā veiktais ex-post izvērtējums norāda, ka šī rīcības virziena “kopumā esošā rīcībpolitika ir vērtējama kā reaģējoša nevis proaktīva, lielāku uzmanību pievēršot vardarbības atpazīšanas un atklāšanas veicināšanai, kā arī rehabilitācijas sniegšanai”. Tāpat norādīts, ka vismazāk uzmanības ir pievērsts vardarbības preventīvai, kam ilgtermiņā var būt būtiska loma vardarbības mazināšanai. Viena no problēmām, izvērtējot rīcībpolitikas dokumentā ietvertos uzdevumus, definētos un sasniegtos rādītājus, ir dokumenta zemā kvalitāte. Ex-post izvērtējuma autori norāda (turpat, 182): “uzdevumu un pasākumu neesamība dokumentos, turklāt bez skaidrojuma par šādu uzdevumu nedefinēšanu, liecina par nekonsekvenci un nav uzskatāma par labu praksi, kā arī neviens skaidrību ne par problemātikas nozīmību, ne arī iemesliem problēmu turpmākai risināšanai citu politikas instrumentu ietvaros vai arī tieši pretēji rīcībpolitikas neesamībai”.

Pamatnostādņu darbības periodā 2014. gada 31. martā stājās spēkā Ministru kabineta virzītā likumu pakotne (likums "Grozījumi Civilprocesa likumā"; likums "Grozījumi likumā "Par policiju"; likums "Grozījums Bērnu tiesību aizsardzības likumā"; likums "Grozījums Krimināllikumā" (stājās spēkā 2014. gada 2. aprīlī); likums "Grozījumi Bāriņtiesu likumā"), kas paredzēja no vardarbības un vajāšanas cietušajām personām iespēju pēc savas iniciatīvas civilprocesa ietvaros vērsties tiesā, tajā skaitā ar policijas starpniecību, un lūgt tiesu noteikt ierobežojumus vardarbīgajai personai.

2018. gadā īstenota sociālā kampaņa vardarbības pret sievietēm gadījumos, kā arī izstrādāti informatīvie materiāli cietušām personām par pieejamiem atbalsta pakalpojumiem (skat. Ābele et al. 2017 par materiālu izvērtējumu) un 1 animācija par sabiedrības un vardarbībā cietušo personu spēju atpazīt vardarbību un riska situācijas.

Tāpat sistemātiski apkopoti pieejamie dati par vardarbību ģimenē, piemēram, Labklājības ministrijas informatīvie ziņojumi (2014-2018) par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku. Taču šie dati tiek apkopoti ar gana lielu nobīdi laikā un datu apstrādes un ieguves jautājumi nav kļuvuši par rīcībpolitikas jautājumu.

Vardarbības novēršana [Sabiedrības veselības pamatnostādņēs](#) minēta “3.4. Veselīga un droša vide” sadaļas “Ārējie nāves cēloņi un traumatisms” apakšsadaļā. Aplūkojot ar vides apdraudējumu saistītos jautājumus, pamatnostādnes pievēršas arī vardarbībai (51.lpp), aprakstot to šādi:

Viena no aktuālākajām mūsdienu sabiedrības problēmām ir vardarbība ģimenē, kas ir saistīta ar vardarbību partneru starpā, vardarbību pret bērnu un vardarbību pret gados veciem cilvēkiem. Vardarbība ģimenē izpaužas gan kā fiziska, gan emocionāla vardarbība. Par vardarbību tiek uzskatīta arī bērnu atstāšana novārtā.

Tālāk tekstā vardarbība tiek raksturota, izmantojot jautājuma aktualitāti PVO dienaskārtībā, bet neaktualizējot šos jautājumus attiecībā pret situāciju Latvijā. Vien pieminēts (turpat, 51.lpp.), ka “2012. gadā vardarbīga uzbrukuma rezultātā mirušas 129 personas”, nediferencējot, vai šie gadījumi saistīti ar vardarbību ģimenē. Situācijas analīze un turpmākā rīcība paredz vardarbības un veselības saiknes pētniecību un iemaņu veidošanu veselības aprūpes speciālistiem, strādājot ar vardarbības upuriem. Starpinstitūciju sadarbība un informēšana par vardarbības gadījumiem jau likumiski noteikts kā nozares speciālistu pienākums³. Pamatnostādnes vardarbību gan nemin problēmu kopsavilkumā beigās (52.lpp):

³ Ar 2011.gada 1.janvāri grozījumi Ārstniecības likumā nosaka, ka gadījumos, ja ārstniecības iestāde sniedz palīdzību pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no vardarbības, nekavējoties, bet ne vēlāk kā 12 stundu laikā jāpaziņo par to Valsts policijai, kā arī, ja ārstniecības iestāde sniedz palīdzību nepilngadīgam pacientam un ir pamats uzskatīt, ka pacients cietis no pienācīgas aprūpes un uzraudzības trūkuma vai cita bērnu tiesību pārkāpuma, ārstniecības persona par to ziņo Valsts policijai.

Īstenot pasākumus vardarbības mazināšanai, tai skaitā izglītojot sabiedrību un ārstniecības personas un veicinot veselības sektora sadarbību ar citiem iesaistītajiem sektoriem.

Pamatnostādnes paredz vairākus uzdevumus, kuri saistīti ar vardarbības novēršanu (skat. 2. attēlu). Nevienam no tiem nav paredzēti speciāli līdzekļi. Vecāku informēšanai par traumatismu paredzēti līdzekļi LM 2018. gada valsts programmā (skat. zemāk). Nākamie divi pasākumi vērsi uz tālākas rīcības plānošanu – izglītības pasākumu definēšanu, starpinstitutionālās sadarbības problēmu apzināšanu un pasākumu definēšanu. Problēmu apzināšana un definēšana paredzēta pamatnostādņu izskaņā, bet izglītošanas pasākumi jāparedz divus gadus agrāk. Paši izglītošanas pasākumi dokumentā nav iekļauti.

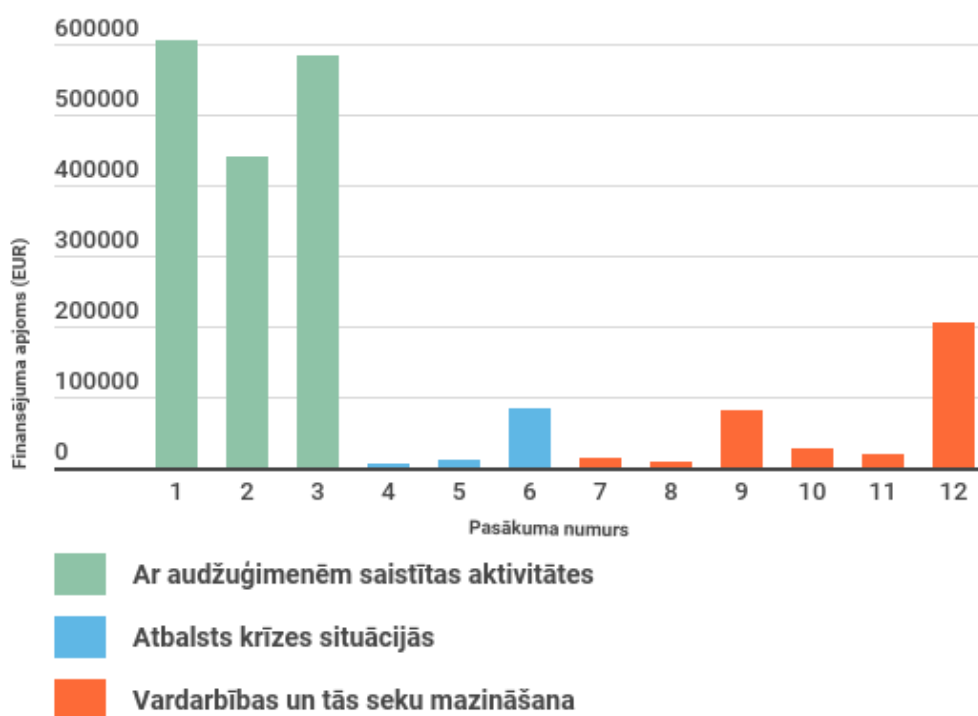
Uzdevumi	Termiņi un atbildīgie	Finansējuma veids
Izglītot vecākus un ārstniecības personas par <u>biežākajiem traumām cēloņiem bērniem un drošības pasākumiem traumām profilaksei</u>	2017-2020 Atbildīgais SPKC Iesaistīts VM, VBTAI, NVO	Valsts budžeta kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros
Definēt nepieciešamos pasākumus, lai veselības aprūpes <u>speciālisti tiktu regulāri apmācīti</u> par vardarbības jautājumiem	30.12.2018. Atbildīgais VM Iesaistīts LM	Valsts budžeta kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, iespēju robežās piesaistot ES fondu finansējumu vai citu projektu līdzekļus
Apzināt <u>starpinstitutionālās sadarbības</u> problēmas un definēt pasākumus problēmu novēršanai vardarbības jomā	30.12.2018. Atbildīgais VM	Valsts budžeta kārtējam gadam paredzēto finanšu līdzekļu ietvaros, iespēju robežās piesaistot ES fondu finansējumu vai citu projektu līdzekļus

2.attēls. Sabiedrības veselības pamatnostādņu 4. rīcības virziens: traumatisma un vides risku ietekmes mazināšana uz sabiedrības veselību uzdevumi, termiņi, atbildīgās un iesaistītās institūcijas, kā arī paredzētais finansējums.

Papildus, ar vardarbības novēršanu saistīta īstermiņa **valsts programma bērnu un ģimeņu situācijas uzlabošanai**, ko valsts veido saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likumu. To īsteno gan pati ministrija, gan Valsts bērnu tiesību inspekcija, gan NVO sektors. Programmas mērķi un uzdevumi tiek apstiprināti gada sākumā (februārī). 2018. gadā programma ir vērsta uz

- atbalstu krīzes situācijās;
- vardarbības gadījumu samazināšanu (2017. gadā šajā pozīcijā ir atbalsts audžuģimenēm);
- speciālistu, kuri nodarbojas ar bērnu tiesību īstenošanu, zināšanu uzlabošanu.

Kopējais programmas budžets 2018. gadā bija 2 082 650 EURO. 3. attēlā redzami programmas rīcības virzieni. Atbalstam krīzes situācijās atvēlēts salīdzinoši neliela finansējuma daļa. Lai arī 2018. gada programmas mērķos atbalsts audžuģimenēm nav minēts, lielākā programmas finansējuma daļa veltīta tieši ar audžuģimeņu atbalstu saistītām aktivitātēm. Lai arī vardarbības novēršana ir otrs finansiāli apjomīgākais atbalstītais mērķis, specifiskās politikas darbības nav vienoti pamatotas – to veido gan nozares aktualitātes un speciālistu ieteikumi, gan starptautisko ekspertu ieteikumi un līdzšinējās iestrādes. Īstermiņa programmai arī nav efektivitātes rādītāju un pamatojuma, kāpēc izvēlēti tieši šie virzieni nosprausto mērķu un uzdevumu sasniegšanai.

Nr.	Pasākums	Finansējums (EUR)
1	Audžuģimenēm un adoptētājiem	606692
2	Atbalsta centriem audžuģimenēm	441463
3	Specializētajām audžuģimenēm	584544
4	Aizbildņiem saskaroties ar bērnu uzvedības un komunikācijas problēmām	5000
5	Krīzes intervences komandai	10000
6	"Bērnu mājas" Nepilngadīgo vardarbības liecinieku programmai	85000
7	Deinstitutionalizācijas atbalstam	14000
8	Bērnu ar funkcionāliem traucējumiem tiesību un interešu izvērtējumam aprūpes iestādēs	9000
9	Vardarbības novēršanas projektiem un no ārpusģimenes aprūpes nākušiem jauniešiem	80000
10	"Draudzīgas skolas" kustībai	26600
11	Video veidošanai par ģimenes vērtību	20000
12	Sociālā kampaņa bērnu traumatisma novēršanai, atbalsts NVO, kustība ģimenei draudzīgs komersants u.c.	205351

3. attēls. "Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2018.gadam" mērķi, uzdevumi un rīcības virzieni ar finansējumu.

Vēres

B. Ābele, A. Žabicka un J. Stakle (2017). Ziņojums „Sociālā dizaina perspektīva”, pieejams: http://www.lm.gov.lv/upload/projekts/faili/dizaina-izpete-12-15_1.pdf

Labklājības ministrija (2001). Konceptija Dzimumu līdztiesības īstenošanai. http://www.lm.gov.lv/upload/dzimumu_lidztiesiba/situacija_latvija/koncep04022013.pdf

Labklājības ministrija (2005). Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2005.-2006.gadam; Programma dzimumu līdztiesības īstenošanai 2007.- 2010.gadam un Plāns dzimumu līdztiesības īstenošanai 2012.- 2014.gadam.

Labklājības ministrija (2011). Ģimenes valsts politikas pamatnostādnes 2011.–2017.gadam <http://lm.gov.lv/lv/nozares-politika/berni-un-gimene/2-politikas-planosanas-dokumenti-un-tiesibu-akti/2-latvijas-politikas-planosanas-dokumenti>

Labklājības ministrija (2014). Informatīvais ziņojums par vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2012.gadā. http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81059/tap/

Labklājības ministrija (2015). Informatīvais ziņojums par vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2013.gadā. http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81059/tap/

Labklājības ministrija (2016). Informatīvais ziņojums "Par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2014.gadā". http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81059/tap/

Labklājības ministrija (2016). Rīcības plāns “Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011.- 2017.gadam" īstenošanai 2016.-2017.gadā"

Labklājības ministrija (2017). Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2015.gadā. http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81059/tap/

Labklājības ministrija, (2018). Valsts programma bērna un ģimenes stāvokļa uzlabošanai 2018.gadam. http://www.lm.gov.lv/upload/vp_2018-gala.pdf

Labklājības ministrija (2018). Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā. http://www.lm.gov.lv/lv/index.php?option=com_content&view=article&id=81059/tap/

Labklājības ministrija (2018). “Informatīvais ziņojums par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku 2016.gadā”. http://www.lm.gov.lv/upload/vardarbiba_gimene/lmzino_280318_vg.pdf

Labklājības ministrija (2018). 1.pielikums Plānam sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2018.-2020.gadam. <http://www.lm.gov.lv/lv/nozares-politika/dzimumu-lidztiesiba/1-politikas-planosanas-dokumenti-un-tiesibu-akti/1-latvijas-politikas-planosanas-dokumenti>

SAFEGE Baltija 2018. Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011. – 2017.gadam ex–post novērtējums.

Tieslietu ministrija (2017). Likumprojekta "Vardarbībai un vardarbības riskam pakļauto personu aizsardzības likums" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)
<http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40426458>

Tieslietu ministrija (2017). Likumprojekta "Bērnu antisociālās uzvedības prevencijas likums" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija)
<http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40413279>

Veselības ministrija (2014). Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam.
<http://polsis.mk.gov.lv/documents/4965>

LM izstrādātajā Informatīvajā ziņojumā par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē gadījumiem, to izplatību un dinamiku³²⁴ tiek atzīts, ka Latvijā nav vienotas „vardarbības ģimenē” definīcijas <http://www.lm.gov.lv/text/1832>